

Ülesanded

1. Mille poolest erinevad veebikeskkonnad ja veebivälised keskkonnad?

.....

.....

.....

2. Millised on sinu harjumused veebis? Keda sa jälgid, mida kuulad ja loed?

.....

.....

.....

3. Palun tee faktikontroll järgmisele uudisele (skaneeri QR-kood).

.....

.....

.....

4. Kuidas internetis suurt hulka ebaolulist teavet eirata?

.....

.....

.....

Seisa oma õiguste eest! Veebikeskkonnad: kasutajatest kodanikeks

Minna Aslama Horowitz

Sotsiaalmeedia kasutajatena tahame saada teavet ja veel sagedamini meelelahutust. Meile meeldivad näiliselt vaba juurdepääs, funktsioonid ja piirideta ühenduvus. Võime isegi teada hinda, mida oma andmeid loovutades maksame – ning mõned meist võivad öelda, et see on mõistlik kogu selle sisu ja lõbusate funktsioonide eest, mida nad meile pakuvad just nii, nagu meile meeldib. Paraku mõtleme harvem platvormidest kui võimsatest avalikest areenidest, mis võivad mõjutada meie vaimset tervist, kutsuda üles vägivaldale mõne ühiskonnagrupi vastu, mõjutada valimistulemusi või õhutada sõdu.

Digiajastu on toonud digiplatvormid üksikisikute õigusi käsitlevate ülemaailmsete aluspõhimõtete toetamise või rikkumise keskmesse. Sellest vaatenurgast oleme kodanikud. Meie tegevusega kaasneb vastutus ja see on seotud ka põhiliste inimõigustega. Senini ei ole olemas ühtegi õigusnormi meie kui digitaalsete maailmakodanike õiguste kohta, kuid paljud huvirühmad on kaasatud aruteludesse, kuidas neid õigusi määratleda ja kaitsta. Selles peatükis kirjeldatakse, kuidas digiplatvormid, ÜRO, Euroopa Liit ja kodanikuühiskond meie digitaalõigusi mõistavad ja kaitsevad.

Inimõigused digiajastul

Tänapäeval mõjutavad platvormid ja muud tehnoloogiaettevõtted nii suurt osa meie elust ja ühiskonnast, et neil on ülisuur roll ka meie põhiõiguste kasutamise võimaldamisel või piiramisel. Internetiühendus avab meile värava piiramatule sisu juurde, kuid platvormid on ka Google'i või TikTok'i soovitatud teabe n-ö

valvurid. Saame oma andmete eest tasuta teenuseid, kuid sageli me ei tea, kuidas neid andmeid kasutatakse ja kuidas see meie privaatsust mõjutab. Saame end kergesti ja vabalt väljendada, kuid samal ajal puutume kokku ka ohtra valeinformatsiooni, manipulatsiooni ja vaenu õhutamiselega. Nagu ÜRO peasekretäri digikoostöö aruandes märgitakse, ei aita digitehnoloogia mitte ainult õigusi propageerida, kaitsta ja teostada, vaid seda kasutatakse ka inimõiguste mahasurumiseks, piiramiseks ja rikkumiseks (1).

Küsimus ei ole ainult sõjatsensuuris või interneti väljalülitamises, mis võib toimuda kaugel meie igapäevaelust. Tegelikult teame vähe sellest, kuidas meie kui globaalsete digiplatvormide kasutajate õigusi kaitsetakse. Organisatsioon Ranking Digital Rights jälgib, mida suured platvormid ja telekommunikatsiooniettevõtted üle maailma meile meie õiguste kohta teada annavad. Nende koostatav Big Tech Scorecard reastab ettevõtteid selle järgi, kuidas nad meile oma sise-